

Kinga Krzesiwo

Uniwersytet Jagielloński

Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej

Turystyka narciarska w Beskidzie Śląskim – stan obecny i problemy rozwoju

Wprowadzenie

Turystyka narciarska, a szczególnie narciarstwo zjazdowe, jest współcześnie jedną z najchętniej uprawianych form rekreacji zimowej. Poprzez swój masowy charakter, jest jednym z ważniejszych czynników wspomagających rozwój społeczno-gospodarczy niektórych miejscowości turystycznych i regionów (Kurek 2004). Wzrost zainteresowania uprawianiem narciarstwa i innych form rekreacji w sezonie zimowym, np. snowboardingu sprawia, że wiele miejscowości górskich w Polsce stara się przygotowywać do rozwoju tej formy turystyki, rozwijając bazę narciarską bądź stwarzając korzystne warunki (np. prawne) dla inwestorów. Powstają też coraz bardziej nowoczesne urządzenia do uprawiania tej formy rekreacji. W Beskidach, z roku na rok, zauważalny jest wzrost liczby narciarzy na stokach. Najintensywniej zagospodarowanym dla narciarstwa regionem w Polskich Karpatach jest Beskid Śląski, dlatego wybrano ten obszar dla rozpoznania niektórych współczesnych problemów rozwoju ośrodków narciarskich w Polsce.

Tab. 1. Trasy narciarskie w Beskidzie Śląskim

Lp.	Miejscowość	Liczba wyciągów narciarskich	Liczba tras	Długość tras [m]	Trasy poszczególnych stopni trudności							
					zielona		niebieska		czerwona		czarna	
					l.t.*	dł.t.*	l.t.*	dł.t.*	l.t.*	dł.t.*	l.t.*	dł.t.*
1	Bielsko-Biała	4	3	1200	-	-	2	750	1	450	-	-
2	Brenna	9	10	6090	1	240	5	2850	4	3000	-	-
3	Bystra	1	1	270	-	-	1	270	-	-	-	-
4	Istebna	5	5	2690	2	420	3	2270	-	-	-	-
5	Jaworze	2	2	400	-	-	2	400	-	-	-	-
6	Jaworzynka	1	1	150	-	-	1	150	-	-	-	-
7	Kamesznica	1	1	450	-	-	-	-	1	450	-	-
8	Koniaków	4	7	4770	1	1200	4	1870	2	1700	-	-
9	Szczyrk	32	30	40430	10	9780	10	15800	7	9800	3	5050
10	Ustroń	13	8	7710	1	250	4	3510	3	3950	-	-
11	Wisła	30	33	19920	9	3320	16	9140	7	6360	1	1100
	Ogółem	102	101	84080	24	15210	48	37010	25	25710	4	6150

l.t.* - liczba tras narciarskich ; dł.t.* - długość tras narciarskich
Źródło: opracowanie własne.

Zagospodarowanie dla narciarstwa zjazdowego w Beskidzie Śląskim

Tradycje narciarstwa w Beskidzie Śląskim sięgają końca XIX w., kiedy w prowincjach Monarchii Austro-Węgierskiej leśnicy używali nart do celów służbowych (Ziomba 1957). W okresie międzywojennym turystyka narciarska polegała przede wszystkim na wędrowaniu na nartach po wytyczonych szlakach pomiędzy schroniskami górskimi (Berezowski 1937, Milatowa 1938). W latach 50. XX w. na masową skalę rozwinął się nowy styl uprawiania narciarstwa, jakim jest narciarstwo zjazdowe. Pierwszymi urządzeniami, które umożliwiały rozwój narciarstwa w Beskidzie Śląskim po II wojnie światowej były wybudowana w 1953 r. kolej linowo-gondolowa na Szyndzielnię w Bielsku-Białej oraz powstała w 1959 r. dwuodcinkowa kolej krzesełkowa na Skrzyczne w Szczyrku. W latach 70. i 80. XX w. rozpoczęła się prawdziwa „narciarska inwazja” w Zachodnich Beskidach. Sprzyjające rozwojowi narciarstwa warunki orograficzne i klimatyczne oraz bliskie sąsiedztwo silnie zurbanizowanych obszarów Górnego Śląska (Warszyńska 1981) sprawiły, że zakłady przemysłowe, głównie kopalnie, zaczęły lokować w miejscowościach Beskidu Śląskiego urządzenia do uprawiania narciarstwa zjazdowego. Do końca lat 80. XX w. w Beskidzie Śląskim powstało ogółem 75 wyciągów narciarskich oraz około 50 km tras zjazdowych (Krzesiwo P. 2006).

Obecnie Beskid Śląski jest najintensywniej zagospodarowanym obszarem pod względem infrastruktury narciarskiej w Polsce. W sezonie 2005/2006 na obszarze tym zlokalizowane były 102 wyciągi narciarskie, w tym 1 kolej gondolowa, 5 wyciągów krzesełkowych i 96 naziemnych wyciągów orczykowych, talerzykowych i zaczepowych, o łącznej długości 53,7 km i przepustowości 54312 os/h.

Największymi ośrodkami narciarskimi w Beskidzie Śląskim są Szczyrk, Wisła i Ustroń, które skupiają odpowiednio 32%, 30% i 12% wszystkich urządzeń wyciągowych, co łącznie stanowi prawie 3/4 bazy narciarskiej omawianego terenu. Beskid Śląski charakteryzuje się również największą liczbą i długością tras zjazdowych. Wytyczonych zostało 101 tras, o łącznej długości ok. 84 km, z czego prawie połowa (40,4 km) zlokalizowana jest w Szczyrku. Drugą miejscowością pod względem wyposażenia w infrastrukturę narciarską jest Wisła, dysponująca prawie 20 km tras, co stanowi 24% ogółu ich długości w regionie. Trasy zjazdowe i nartostrady w Beskidzie Śląskim charakteryzują się zróżnicowanym stopniem trudności. Najwięcej jest tras niebieskich – łatwych (37 km), następnie czerwonych – trudnych (25,7 km), zielonych – bardzo łatwych (15,2 km) oraz czarnych – bardzo trudnych (6,1 km) (tabela 1).

Największym zróżnicowaniem pod względem stopnia trudności tras charakteryzują się Szczyrk i Wisła. W Ustroniu i Brennej brakuje tras bardzo trudnych (czarnych) i bardzo łatwych (zielonych). W innych miejscowościach regionu, z powodu małej liczby wyciągów, nie ma dużego zróżnicowania kolorów tras – przeważają trasy łatwe (niebieskie).

Ważnym elementem infrastruktury narciarskiej jest oświetlenie i naśnieżanie stoków. Z 84 km tras narciarskich w Beskidzie Śląskim, ok. 24 km jest oświetlonych (44 trasy), a połowa sztucznie naśnieżana (38,7 km). Największą liczbą tras sztucznie oświetlonych i naśnieżanych odznacza się Wisła (60%). Szczyrk natomiast, wydający się być największym ośrodkiem narciarskim badanego terenu, posiada jedynie 22% tras oświetlonych i 37% tras sztucznie dośnieżanych. Ten dodatkowy element infrastruktury narciarskiej, jakim jest oświetlenie i naśnieżanie, jest obecnie bardzo ważny, gdyż pozwala wydłużyć czas korzystania z wyciągów narciarskich w ciągu dnia, jak i przedłużyć sezon narciarski. Dlatego też, większość właścicieli bazy narciarskiej inwestuje w poprawę jakości swoich usług poprzez instalację oświetlenia i urządzeń wytwarzających sztuczny śnieg. Obecnie jednak zauważa się w miejscowościach narciarskich Beskidu Śląskiego niedobór tego typu urządzeń przez co atrakcyjność tych terenów narciarskich może w przyszłości spadać.

Turystyczny ruch narciarski

Potwierdzeniem rosnącej popularności narciarstwa zjazdowego i snowboardingu jako form aktywnej rekreacji zimowej, jest wzrost liczby zjazdów w ośrodkach narciarskich Beskidu Śląskiego. W sezonie zimowym 2004/2005 zarejestrowano około 10 mln zjazdów, czemu towarzyszył prawie 2,5-krotny wzrost wypadków narciarskich w porównaniu do sezonu 2000/2001 (Krzesiwo K. 2006). Mimo że natężenie ruchu narciarskiego jest wysokie, to jednak w obrębie miejscowości turystycznych Beskidu Śląskiego zaznacza się silne zróżnicowanie pod tym względem. Najsilniej penetrowany przez narciarzy i snowboardzistów jest Szczyrk. Z informacji uzyskanych od gestorów wyciągów narciarskich wynika, że turystyczny ruch narciarski mierzony liczbą zjazdów w sezonie zimowym 2004/2005 wyniósł ok. 4,8 mln., co stanowi ok. 47% wszystkich zjazdów w Beskidzie Śląskim. Silne zróżnicowanie pod względem liczby zjazdów na stokach narciarskich widoczne jest również w samym Szczyрку. Aż 63% zjazdów, tj. około 3 mln., przypada na Ośrodek Narciarski Czarna-Solisko Głiwickiej Agencji Turystycznej, 26%, (ok. 1, 25 mln) – na zespół wyciągów narciarskich Centralnego Ośrodka Narciarskiego na północnych stokach Skrzycznego, natomiast pozostałe 11% przypada na trasy zarządzane przez innych właścicieli. Kolejną miejscowością pod względem wielkości ruchu turystycznego na stokach narciarskich w Beskidzie Śląskim jest Wisła. W sezonie 2004/2005 w ośrodku tym zanotowano ok. 3,1 mln zjazdów, tj. ok. 30% ruchu narciarskiego na stokach w Beskidzie Śląskim, z czego najwięcej, aż 970 tys. w Stacji Narciarskiej Soszów. Innymi najczęściej odwiedzanymi przez narciarzy i snowboardzistów miejscowościami są także Ustroń i Brenna. Liczba zjazdów narciarskich w tych miejscowościach wynosi odpowiednio ok. 900 tys. i 700 tys. Pozostałe miejscowości nie odgrywają tak znaczącej roli pod względem liczby

zjazdów, gdyż są one słabo wyposażone w infrastrukturę narciarską i zaplecze dla narciarzy. Aż 94% ruchu narciarskiego w Beskidzie Śląskim przypada na Szczyrk, Wisłę, Ustron i Brenną.

Sezon narciarski w Beskidzie Śląskim trwa przeważnie od początku grudnia do połowy kwietnia. Okres największej aktywności narciarskiej przypada zawsze na luty. W sezonie zimowym 2004/2005 procentowy udział wielkości ruchu narciarskiego w tym miesiącu kształtował się między 37,6% w Ośrodku Narciarskim Czarna-Solisko Gliwickiej Agencji Turystycznej w Szczyрку a 48,5% na Kolei Linowej na Czantorię w Ustroniu. Wiąże się to z trwającymi w tym miesiącu feriami zimowymi, studencką przerwą międzysemestralną oraz występującymi najlepszymi warunkami śnieżnymi do uprawiania narciarstwa. Dla wielkości oraz rozkładu czasowego ruchu turystycznego w sezonie zimowym w miejscowościach turystycznych Beskidu Śląskiego pozytywny wpływ miało wydłużenie okresu ferii zimowych w skali całego kraju. W latach 90. XX w. można było wyróżnić dwa okresy zwiększonej frekwencji turystów w sezonie zimowym. Pierwszy – okres świąteczno-noworoczny, a drugi – okres ferii zimowych w lutym. Wprowadzone w końcu lat 90. XX w. zróżnicowanie terminu ferii zimowych dla dzieci i młodzieży w poszczególnych województwach wpłynęło znacząco na poprawę wykorzystania bazy turystycznej, a tym samym na wzrost dochodowości z działalności turystycznej. Obecnie sezon zimowy na omawianym obszarze trwa bez przerwy od Świąt Bożego Narodzenia do końca lutego.

Większość przybywających do miejscowości narciarskich Beskidu Śląskiego narciarzy stanowią mieszkańcy województwa śląskiego. Ich udział w ruchu turystycznym w sezonie 2005/2006 zmieniał się od 47,7% w Szczyрку do 85,4% w Istebnej. Z ogółu mieszkańców województwa śląskiego w sezonie tym, do Szczyрку co piąty przyjechał z Bielska-Białej (20%), a co siódmy z Katowic (ok. 15%). Liczną grupę tworzą również osoby z Gliwic (6%), Sosnowca (5%), Częstochowy (4%), Zabrze (4%), Tychów (4%) i Dąbrowy Górniczej (3%). Dość znaczną pod względem liczebności grupę narciarzy w Szczyрку stanowią także mieszkańcy województwa mazowieckiego (18% ogółu narciarzy), z czego w zdecydowanej większości są to osoby z Warszawy (80%) i okolicznych miast takich jak: Pruszków, Żyrardów, Piaseczno i Wołomin. Kolejną grupę turystów-narciarzy tworzą osoby pochodzące z województw małopolskiego (10%) i łódzkiego (8%), głównie z Krakowa (42% z województwa małopolskiego) i Łodzi (54% z województwa łódzkiego). Do Szczyрку w celu uprawiania narciarstwa przybywają mieszkańcy wszystkich województw w Polsce. Dość liczną grupę narciarzy w badanym sezonie 2005/2006 w Szczyрку tworzyli cudzoziemcy (5,2%), głównie z Niemiec, Ukrainy, Rosji, Białorusi, Wielkiej Brytanii, Słowacji i Holandii.

W Wiśle narciarze z województwa śląskiego stanowią 55,8%, a najliczniej reprezentowanymi miastami i powiatami są: Katowice (18,7%), Rybnik miasto i powiat (10,2%), powiat cieszyński (6,6%), Bielsko-Biała (4,6%), Wodzisław Śląski (4,6%), Zabrze (3,6%) i Jastrzębie Zdrój (3%). Kolejne liczne grupy miłośników „białego szaleństwa” przybywają do Wisły z województw: mazowieckiego (20,8%) – z czego

mieszkańcy Warszawy stanowią (68,4%), małopolskiego (5,1%) i łódzkiego (4%). W Wiśle, tak jak w przypadku Szczyrku, nie brakuje turystów z każdego województwa w Polsce oraz często na stokach można spotkać obcokrajowców m.in. z Niemiec, Czech i Białorusi. Podobnie jak w Wiśle procentowy udział przedstawicieli poszczególnych województw przedstawia się w Ustroniu. Tu mieszkańcy województwa śląskiego stanowią prawie 70%, a najliczniej reprezentowane są: po-

Ryc. 1. Udział poszczególnych województw w strukturze turystycznego ruchu narciarskiego w Beskidzie Śląskim

Zródło: opracowanie własne.

Brennej przybywają także mieszkańcy Warszawy (7,6%), ale przedstawicieli innych miast i powiatów z województwa mazowieckiego brakuje. Reszta województw jest w Brennej bardzo słabo reprezentowana, a przedstawicieli siedmiu województw w ogóle nie zarejestrowano. Podobnie rzecz się ma w przypadku Bielska-Białej i Istebnej, gdzie osoby zamieszkałe w województwie śląskim stanowią ponad 80% grupę narciarzy (Krzesiwo K. 2006) (ryc. 1).

Badania terenowe przeprowadzone przy wyciągach narciarskich w Beskidzie Śląskim wykazały, że 73% turystów stanowią narciarze, a 27% snowboardziści. Należy przy tym zaznaczyć, iż są to dyscypliny sportowe uprawiane w większości przez mężczyzn (56%).

Wśród osób korzystających z terenów narciarskich w Beskidzie Śląskim dominują osoby młode, pomiędzy 10 a 19 rokiem życia (32%) oraz osoby w przedziale wiekowym 20-29 lat (25%). Osoby w przedziałach wiekowych 30-39 lat i 40-49 lat stanowią odpowiednio 18% i 15% ogółu badanych, natomiast osoby powyżej 50 roku życia 9%.

wiat cieszyński (18%), Katowice (8,6%), Rybnik miasto i powiat (8,6%), Mikołów (8,2%), Gliwice miasto i powiat (7,6%), Bielsko-Biała (7,4%) i Wodzisław Śląski (3,3%). Natomiast osoby zamieszkujące województwo mazowieckie stanowią mniej liczną grupę narciarzy, w stosunku do Szczyrku czy Wisły. Ich udział wynosi 10,4%. Reszta województw również jest reprezentowana w mniejszym stopniu, a dodatkowo nie zarejestrowano osób pochodzących z najdalej położonych województw w Polsce. W Ustroniu na stokach narciarskich często można było spotkać obcokrajowców, szczególnie Czechów i Niemców. W kolejnej, coraz lepiej rozwijającej się miejscowości narciarskiej Beskidu Śląskiego – Brennej – mieszkańcy województwa śląskiego stanowią 83,2% wszystkich narciarzy. Tu najliczniej reprezentowanymi są: powiat cieszyński (20,3%), Katowice (12,2%) i Bielsko-Biała (8,9%). Dość licznie do

Tab. 2. Ocena terenów narciarskich w wybranych miejscowościach Beskidu Śląskiego przez turystów-narciarzy

Miejscowość	Najważniejsze czynniki decydujące o wyborze danej miejscowości w celu uprawiania narciarstwa	Zalety terenów narciarskich	Wady terenów narciarskich	Proponuje uatrakcyjnienia terenów narciarskich	Ocena terenów narciarskich (średnia uzyskanych punktów/10)
Bielsko-Biała	<ul style="list-style-type: none"> – bliskie położenie w stosunku do miejsca zamieszkania; – małe zatłoczenie w stosunku do innych miejscowości narciarskich; 	<ul style="list-style-type: none"> – małe zatłoczenie w stosunku do innych miejscowości narciarskich; – ładne widoki; – niskie ceny karnetów w porównaniu z innymi ośrodkami narciarskimi; 	<ul style="list-style-type: none"> – brak inwestycji; – zbyt mały parking; – zbyt duża odległość pomiędzy parkingiem, a dolną stacją Kolei Gondolowej na Syrdzieli; – mała liczba wyciągów i tras zjazdowych; – słabo rozwinięta baza gastronomiczna; 	<ul style="list-style-type: none"> – powiększenie parkingu; – darmowy dowóz z parkingu pod dolną stację Kolei Gondolowej na Syrdzielę; – rozbudowanie dla narciarstwa zjazdowego póżnocnego stoku Syrdzieli (wybudowanie wyciągów i wytyczenie tras zjazdowych); – uruchomienie Sahary*; – stworzenie połączenia w postaci kolei krzesłkowej pomiędzy Koleją Gondolową na Syrdzieli a wyciągiem na Klimczoku; 	3,8
Brenna	<ul style="list-style-type: none"> – bliskie położenie ośrodka w stosunku do miejsca zamieszkania; – tradycja; – polecenie ośrodka przez znajomych; – ciekawość; – niższe ceny usług turystycznych w porównaniu z innymi ośrodkami narciarskimi; – ładne widoki; 	<ul style="list-style-type: none"> – bardzo dobrze przygotowane trasy zjazdowe; – zróżnicowanie stopni trudności tras; – niższe ceny karnetów w porównaniu z innymi ośrodkami narciarskimi; – ładne widoki; – bliskie położenie w stosunku do miejsca zamieszkania; 	<ul style="list-style-type: none"> – słabo rozwinięta baza gastronomiczna przy wyciągach narciarskich; – źle przygotowane drogi dojazdowe do parkingów przy wyciągach; – krótkie trasy zjazdowe; – mało miejsc przeznaczonych do odpoczynku (np. ławki do siedzenia); – zbyt długie kolejeki do wyciągów na skutek zbyt małej przepustowości wyciągów; 	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie przepustowości wyciągów narciarskich; – wybudowanie nowych wyciągów narciarskich; – zaopatrzenie wyciągów orczykowych krzesłkowymi; – zwiększenie liczby miejsc przeznaczonych do odpoczynku i punktów gastronomicznych w pobliżu wyciągów; – fizyczne połączenie wszystkich wyciągów w ON Węgierski; 	6,75
Istebna	<ul style="list-style-type: none"> – piękna sceneria; – małe zatłoczenie w stosunku do innych miejscowości narciarskich; – bliskie położenie ośrodka w stosunku do miejsca zamieszkania; – duży parking; – trasy dla początkujących i średnio zaawansowanych narciarzy; 	<ul style="list-style-type: none"> – piękna sceneria; – małe zatłoczenie w stosunku do innych miejscowości narciarskich; – bliskie położenie ośrodka w stosunku do miejsca zamieszkania; – duży parking; – trasy dla początkujących i średnio zaawansowanych narciarzy; 	<ul style="list-style-type: none"> – bardzo słabo rozwinięte dodatkowe usługi dla narciarzy (mała liczba punktów gastronomicznych, serwisowych i wypożyczalni sprzętu narciarskiego); – brak zaplecza sanitarnego; – słabe skomunikowanie zewnętrzne i wewnętrzne; – brak aktualizacji stron internetowych; – krótkie i niemodernizowane wyciągi narciarskie; – zbyt mała przepustowość wyciągów; – brak wyciągów krzesłkowych; – mała liczba tras zjazdowych; 	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie liczby punktów gastronomicznych i wybudowanie restauracji; – zwiększenie liczby punktów serwisowych i wypożyczalni sprzętu narciarskiego; – oświetlenie stoków narciarskich; – stosowanie sztucznego nasłaniania; – zautomatyzowanie karnetów; – zwiększenie przepustowości wyciągów narciarskich; – stworzenie jednego kompleksu narciarskiego w paśmie Złotej Góry poprzez połączenie istniejących wyciągów dodatkowymi i stworzenie jednolitego systemu opłat; 	6,3

Tab. 2. cd.

Szczyrk	<ul style="list-style-type: none"> - bliskie położenie ośrodka w stosunku do miejsca zamieszkania; - ładne, widokowe, długie i zróżnicowane pod względem stopnia trudności, bardzo dobre pod względem technicznym i dobrze utrzymane trasy zjazdowe; - duża liczba tras posiadających licencję FIS; - najłatwiejszy i najszybszy dojazd ze Śląska i centralnej części kraju; - trwała i stabilna, w porównaniu z innymi stacjami narciarskimi w Polsce, pokrywa śnieżną; - opinia wśród osób uprawiających sporty zimowe mówiąca, że jest to najlepszy ośrodek narciarstwa zjazdowego w Polsce; - istnienie kolei krzesełkowej na Skrzyszynie; - możliwość korzystania z jednego karnetu na trzymastu wyciągach; - tradycja; 	<ul style="list-style-type: none"> - trasy zjazdowe najładniejsze pod względem krajobrazowym spośród wszystkich stacji narciarskich w Polsce, urozmaicone pod względem stopnia trudności; - duże możliwości wyboru tras zjazdowych; - niższe ceny usług w porównaniu z miejscowościami podtatzańskimi i alpejskimi; - bardzo dobra dostępność komunikacyjna z centrum Polski i z Górnego Śląska w stosunku do innych ośrodków w Karpatach; - bardzo dobrze rozwinięta baza gastronomiczna; - duża liczba punktów serwisowych i wypoczynkowych; - szeroka oferta szkół narciarskich i snowboardowych; - możliwość korzystania z 13 wyciągów za pomocą jednego karnetu; - organizowanie zawodów i mistrzostw w narciarstwie alpejskim i snowboardzie; - istnienie dwóch wyciągów krzesełkowych; - dobrze przygotowane trasy zjazdowe; - duża liczba punktów serwisowych i wypoczynkowych; - szeroka oferta szkół narciarskich i snowboardowych; 	<ul style="list-style-type: none"> - bardzo duże kolejki do wyciągów na skutek zbyt małej przepustowości wyciągów; - zbyt mało tras dobrze przygotowanych przez naraki; - brak jakichkolwiek inwestycji; - mała liczba tras sztucznie dośnieżanych; - zła odśnieżone drogi dojazdowe będące przyczyną tworzenia się częstych zatorów drogowych; - zła organizacja ruchu turystycznego wewnątrz miejscowości i odczuwalny przez turystów chaos komunikacyjny; - zbyt drogie parkingi; - mała liczba wyciągów krzesełkowych; - brak zniżek dla dzieci; - brak wspólnego karnetu na wyciągi Centralnego Ośrodka Sportu i Turystyki; - słaba informacja na temat tras narciarskich i warunków na nich panujących; - brak tanich restauracji, jadłodajni i barów mlecznych; - zbyt mała liczba wyciągów i tras narciarskich; - zbyt mała liczba tras sztucznie dośnieżanych; - duże kolejki do wyciągów powstające na skutek zbyt małej przepustowości wyciągów; - zbyt mało miejsc parkingowych przy wyciągu na Palenicy; 	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie przepustowości wyciągów poprzez zmianę wyciągów orczykowych na wyciągi krzesełkowe dwu- i czterosobowe; - lepsze dbanie o jakość tras zjazdowych poprzez częstsze ratrakowanie i dodatkowe nasnieżanie; - połączenie terenów narciarskich Centralnego Ośrodka Sportu i Turystyki z Agencją Turystyczną wyciągiem narciarskim łączącym Małe Skrzyszynie ze Skrzyszynem i wprowadzenie jednego karnetu narciarskiego na oba systemy tras; - wybudowanie dużego parkingu przed Szczyrkem w celu rozwiązania problemu korków w mieście; - wytyczenie większej liczby trudnych i bardzo trudnych tras zjazdowych; - rozbudowanie bazy gastronomicznej na Hali Skrzyszynskiej; - stworzenie większej liczby atrakcji, z których można by korzystać po jeździe na nartach (np. wybudowanie basenu z aqua parkiem, krytych kortów tenisowych i in.) 	7,94
Ustron	<ul style="list-style-type: none"> - bliskie położenie ośrodka w stosunku do miejsca zamieszkania; - przypadek; - mniejsze załoczenie w stosunku do innych ośrodków narciarskich; - dobra opinia o ośrodku uszykana od znanych; - istnienie wyciągów krzesełkowych na Czantorii i Palenicy; 		<ul style="list-style-type: none"> - słaba informacja na temat tras narciarskich i warunków na nich panujących; - brak tanich restauracji, jadłodajni i barów mlecznych; - zbyt mała liczba wyciągów i tras narciarskich; - zbyt mała liczba tras sztucznie dośnieżanych; - duże kolejki do wyciągów powstające na skutek zbyt małej przepustowości wyciągów; - zbyt mało miejsc parkingowych przy wyciągu na Palenicy; 	<ul style="list-style-type: none"> - wybudowanie większej liczby wyciągów i wytyczenie większej liczby tras zjazdowych; - unowocześnienie wyciągów i zwiększenie ich przepustowości; - lepsze dbanie o jakość tras zjazdowych poprzez częstsze ratrakowanie i dodatkowe nasnieżanie; - rozbudowanie parkingów w dzielnicy Jaszowiec; - zróżnicowanie tras pod względem stopnia trudności; - stworzenie bazy informacyjnej o warunkach panujących na stokach i ilości osób w kolejkach; - organizowanie atrakcji przyciągających uwagę turystów; 	6,85

Wisła	<ul style="list-style-type: none"> – ciekawość; – bliskie położenie ośrodka w stosunku do miejsca zamieszkania; – duża liczba tras o zróżnicowanym stopniu trudności; – dobra reklama w Internecie; – tradycja; – dobra opinia o ośrodku uszyszana od znajomych; 	<ul style="list-style-type: none"> – duża liczba wyciągów narciarskich, szczególnie dla osób początkujących; – dobrze przygotowane, bardzo ładne pod względem krajobrazowym trasy zjazdowe; – dobrze rozwinięta mała gastronomia; – dobry dojazd do Ośrodka Narciarskiego Cienków; – duże parkingi przy ON Cienków; 	<ul style="list-style-type: none"> – duże kolejkі do wyciągów powstające na skutek zbyt małej przepustowości wyciągów; – złe przygotowanie niektórych tras zjazdowych; – zła jakość dróg dojazdowych m.in. do kompleksów Soszów i Stożek; – słabo rozwinięta baza gastronomiczna i mała liczba punktów serwisowych i wypoczynalnych sprzętu narciarskiego w ON Stożek; – zbyt duża odległość pomiędzy parkingami, a wyciągami w ON Stożek; – zbyt mała liczba miejsc parkingowych przy Stacji Narciarskiej Soszów; – brak wspólnego karnetu na wszystkie wyciągi w Wiśle; 	<ul style="list-style-type: none"> – budowa większej liczby wyciągów narciarskich; – zwiększenie przepustowości wyciągów poprzez zmianę wyciągów orczykowych na wyciągi krzesełkowe dwu- i czteroosobowe; – lepsze dbanie o jakość tras zjazdowych poprzez częstsze ratrakowanie i dodatkowe naśnieżanie; – wytyczenie większej liczby tras zjazdowych; – wprowadzenie wspólnego karnetu na wszystkie wyciągi w Wiśle; – zniesienie opłat za parkingi; – poprawa jakości dróg dojazdowych pod wyciągi narciarskie; – organizowanie atrakcji przyciągających uwagę turystów; 	7,46
-------	--	--	--	---	------

* „Sahara” – trasa narciarska na stokach Szyndzielni

Narciarstwo i snowboarding w 70% uprawiane są w gronie znajomych i rodziny. Z osobą najbliższą, małżonkiem lub sympatią, na narty lub snowboard wybiera się odpowiednio 12% i 4% ankietowanych, z grupą zorganizowaną 2%, a w pojedynkę 12%. Wyniki te świadczą o społecznej roli omawianych form turystyki.

Analiza wykształcenia narciarzy odwiedzających ośrodki narciarskie w Beskidzie Śląskim pozwala zauważyć, iż najmniej liczną grupę stanowią osoby z wykształceniem zawodowym – 6%. Znacznie większy udział stanowią osoby z wykształceniem średnim, którym legitymuje się ok. 43% gości, z czego 27% to studenci. Natomiast najliczniejsza grupa reprezentowana jest przez osoby z wykształceniem wyższym – 51%. Jeżeli dodamy do siebie osoby z wykształceniem średnim i wyższym to okazuje się, że razem stanowią ok. 94%. Tak ukształtowany rozkład świadczy o zdecydowanej przewadze osób lepiej wykształconych w ogólnej liczbie turystów-narciarzy odwiedzających omawiany teren. Tłumaczyć to można większym zapotrzebowaniem środowisk pracy umysłowej na regenerację sił fizycznych i psychicznych oraz uzyskiwaniem wyższych dochodów w porównaniu z osobami słabiej wykształconymi. Wśród osób jeżdżących na nartach i snowboardzie dominują mieszkańcy miast, którzy stanowili aż 88% ogółu badanych.

Tereny narciarskie w Beskidzie Śląskim w opinii narciarzy i snowboardzistów

W toku badań terenowych przeprowadzanych w sezonach zimowych 2004/2005 i 2005/2006 poproszono 168 osobową, losowo wybraną grupę narciarzy i snowboardzistów o dokonanie oceny atrakcyjności oraz wskazanie zalet i wad terenów narciarskich w wybranych miejscowościach narciarskich Beskidu Śląskiego. W trakcie prowadzenia wywiadów respondentom nie zostały przedstawione możliwe odpowiedzi, gdyż starano się uzyskać informacje wynikające z bezpośrednich odczuć i doświadczeń tych osób (tab. 2).

Z udzielonych odpowiedzi wynika, że mocnymi stronami ośrodków narciarskich w Beskidzie Śląskim, będącymi zarazem czynnikami decydującymi o wyborze danej miejscowości w celu uprawiania narciarstwa i snowboardingu, są przede wszystkim: urozmaicone pod względem stopnia trudności, ciekawe i bardzo ładne widokowo trasy zjazdowe, dobra dostępność komunikacyjna regionu za wyjątkiem tzw. Trójwsi Beskidzkiej, niskie ceny usług narciarskich w porównaniu z krajami alpejskimi i Podtatrzem oraz rozbudowana baza noclegowa, gastronomiczna i zaplecze narciarskie. Innym, lecz niezwykle ważnym czynnikiem decydującym o korzystaniu z terenów narciarskich w danej miejscowości jest bliskie położenie ośrodka w stosunku do miejsca zamieszkania turysty. Większość turystów przybywających w Beskid Śląski w celu uprawiania narciarstwa to mieszkańcy województwa śląskiego. Są to osoby, które odwiedzają ten obszar choćby z przyzwyczajenia czy tradycji, gdyż Beskid Śląski od zawsze stanowił ich miejsce wypoczynku. Pefe-

rują oni jednodniowe wyjazdy na narty, co wiąże się z niższymi kosztami dojazdów w porównaniu z cenami noclegów na miejscu, dlatego też bliskość obszaru recepcji turystycznej dla wielu turystów ma bardzo duże znaczenie.

Za słabe strony prawie wszystkich ośrodków narciarskich w Beskidzie Śląskim uznano kwestie związane z zaniedbywaniem poprawy jakości usług *stricto* narciarskich. Najczęstszymi przyczynami niezadowolenia z pobytu na wyjeździe narciarskim w badanych miejscowościach są zbyt duże kolejki do wyciągów i zła jakość tras zjazdowych. Osoby, które większość czasu spędzają w oczekiwaniu na wyjazd wyciągiem niż na korzystaniu z przyjemności, jaką jest zjazd na nartach, zniechęcają się do kolejnego przyjazdu. Wolą poświęcić więcej czasu i ponieść wyższe koszty na dojazd do dalej położonego ośrodka, aby mieć satysfakcję z wyjazdu. Aż 57% badanych narciarzy i snowboardzistów korzystało z wyciągów narciarskich w innych krajach. Najczęściej odwiedzanym przez nich regionem są Alpy (65%), przy czym głównie Austria (44% osób), Włochy (18%). Szwajcaria (3%). Często wyjeżdżają także na Słowację (23%) i do Czech (12%), gdzie według nich są niższe ceny karnetów, mniejsze kolejki do wyciągów i lepsza jakość tras.

Respondenci dostrzegali niewykorzystywane możliwości w zakresie poprawy jakości oferty narciarskiej Szczyrku i Wisły. Na atrakcyjności traci szczególnie Szczyrk, który co roku w sezonie zimowym jest silnie zatłoczony. Długie oczekiwanie w kolejkach do wyciągów obniża poziom zadowolenia narciarzy, co wyraziło aż 45% wszystkich ankietowanych osób. Problem ten jest szczególnie istotny w kontekście rozbudowy międzynarodowych dróg szybkiego ruchu, co przyczyni się do wzrostu atrakcyjności dla mieszkańców naszego kraju stacji narciarskich położonych w Austrii, w Czechach i w Słowacji. Około 25% badanych osób zadeklarowało rezygnację z przyjazdu do miejscowości beskidzkich na narty, na rzecz stacji za granicą, jeżeli nie poprawią się w nich warunki dla uprawiania narciarstwa.

Zakończenie

Podstawowym problemem stacji narciarskich położonych w Beskidzie Śląskim jest ich nadmierne przeciążenie ruchem turystycznym. Jest to szczególnie widoczne i odczuwalne w Szczyrku. Duże zatłoczenie terenów narciarskich, kolejki i zatory drogowe obniżają poczucie jakości wypoczynku wśród narciarzy (Krzesiwo, Krzesiwo 2005). Taka sytuacja sprawia, iż część turystów-narciarzy poszukuje nowych terenów rekreacyjnych (Mika 2004). Coraz bardziej atrakcyjne dla polskich turystów stają się ośrodki narciarskie w Słowacji i Czechach, gdzie obserwuje się znacznie mniejsze wykorzystanie wyciągów i tras zjazdowych. Właściciele wyciągów narciarskich nie tylko w Beskidzie Śląskim, ale i w całej Polsce często nie dostrzegają zagrożeń wynikających z tego faktu, gdyż ciągle obserwowana jest w naszym kraju nadwyżka popytu nad podażą usług narciarskich.

Obecnie najliczniejszą grupę przyjeżdżających do beskidzkich stacji narciarskich stanowią mieszkańcy konurbacji górnośląskiej, dla których omawiany obszar jest jednym z głównych i tradycyjnych regionów wypoczynku (Mika 2004). Dobre warunki dostępności komunikacyjnej powodują, iż największą popularnością, wśród wymienionej grupy osób, cieszą się krótkie, jednodniowe wyjazdy na narty. Jednak na skutek dużej ilości osób odwiedzających te tereny narciarskie oraz złego stanu dróg dojazdowych często tworzą się zatory drogowe i przestoje w ruchu, czego skutkiem jest wydłużenie się czasu dojazdu pod wyciągi narciarskie. Dlatego też wraz z powstaniem międzynarodowej drogi S69 Bielsko-Biała–Zwardoń oraz zakończeniem modernizacji krajowej drogi nr 1 Bielsko-Biała–Cieszyn czas dojazdu np. do Oszczadnicy na Słowacji czy do Pustevnego w Czechach może się wyrównać z dojazdem do polskich ośrodków narciarskich. W związku z tym atrakcyjność terenów rekreacyjnych naszych sąsiadów wzrośnie jeszcze bardziej niż dotychczas. W niedalekiej przyszłości słowackie i czeskie stacje narciarskie staną się faktyczną konkurencją dla Szczyrku czy Wisły. Rodzi to konieczność modernizacji polskich ośrodków narciarskich, a także reorganizacji i programowego kształtowania ruchu turystycznego w tych miejscowościach turystycznych (Krzesiwo, Krzesiwo 2005).

Niektóre przedsiębiorstwa, wśród których należy wymienić Gliwicką Agencję Turystyczną i firmę Wagart, mają opracowane plany modernizacji swoich ośrodków narciarskich w Beskidzie Śląskim (ON Czyrna-Solisko w Szczyrku i Stacja Narciarska Soszów w Wiśle) m.in. poprzez wybudowanie kolei krzesełkowych i gondolowych, a Spółka ZIAD z Bielska-Białej plany stworzenia na stokach Szyn-dzielni stacji narciarskiej „z prawdziwego zdarzenia”, jednak napotykają one na przeszkody bardzo utrudniające im zrealizowanie zamierzonych celów. Mowa tutaj o problemach z Lasami Państwowymi, z Parkiem Krajobrazowym Beskidu Śląskiego oraz z właścicielami działek, przez które miałyby przechodzić zamierzone inwestycje.

Należy stworzyć korzystne warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarki turystycznej poprzez właściwe zarządzanie nieruchomościami, stymulowanie polityki podatkowej oraz dotowanie z funduszy unijnych i samorządów lokalnych projektów osób prywatnych, szczególnie, jeżeli są oni mieszkańcami danej miejscowości.

Koniecznym wydaje się także nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy ośrodkami narciarskimi w Beskidzie Śląskim w celu opracowania i wdrożenia spójnego i korzystnego dla wszystkich partnerów produktu turystyki narciarskiej. Korzystne dla narciarzy i właścicieli wyciągów byłoby wprowadzenie jednolitego systemu poboru opłat, tak, aby za pomocą jednego karnetu można by korzystać z wszystkich wyciągów w Beskidzie Śląskim. Przyczyniłoby się to do sprawniejszego funkcjonowania ośrodków narciarskich, czego skutkiem byłoby większe zadowolenie klientów i częstsze ich przyjazdy w ten rejon.

Ważnym zadaniem w tym wypadku powinno być stworzenie sieci centrów i punktów informujących o warunkach panujących na stokach i o ilości osób aktualnie na nich będących. Umożliwiłoby to narciarzowi wybranie wyciągów, gdzie nie ma kolejek lub są one nieduże i rozładowanie tłoku.

Istotna jest także bardzo dobra reklama w Internecie, prasie najczęściej czytanej i mediach oraz opracowanie projektów promocji turystyki narciarskiej w Beskidzie Śląskim. Dotychczas podejmowane działania w zakresie uczestnictwa w targach turystycznych w Polsce i poza granicami naszego kraju już owocują, gdyż z sezonu na sezon zauważalna jest coraz większa ilość gości z Ukrainy, Białorusi, Rosji i Litwy.

Ponadto do ważniejszych zadań administracji samorządowej należy poprawa stanu dróg dojazdowych poprzez gruntowną ich modernizację i odśnieżanie.

Choć wyżej wymienione czynniki znacznie poprawiłyby komfort pobytu narciarzom i snowboardzistom w Beskidzie Śląskim i zwiększyłyby zainteresowanie tym terenem nie tylko Polaków, ale i turystów zagranicznych, to nie należy zapominać o priorytetowej sprawie, jaką jest poprawa środowiska przyrodniczego tego obszaru. W związku z tym, że podstawą rozwoju turystyki narciarskiej na badanym obszarze są walory przyrodnicze, rozwój turystyki powinien być programowany zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Literatura

- Berezowski S., 1937, *Turystyczno-krajoznawczy przewodnik po województwie śląskim*, Instytut Śląski, Katowice.
- Krzesiwo K., Krzesiwo P., 2005, *Turystyka narciarska w polskiej i słowackiej części Euroregionu Beskidy*, [w:] Pietrzyk I. (red.), *Perspektywy i szanse Euroregionu Beskidy*, Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała.
- Krzesiwo K., 2006, *Ruch turystyczny w Beskidzie Śląskim w sezonie zimowym*, Maszynopis pracy magisterskiej, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
- Krzesiwo P., 2006, *Zagospodarowanie turystyczne Beskidu Śląskiego dla narciarstwa zjazdowego*, Maszynopis pracy magisterskiej, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
- Kurek W., 2004, *Turystyka na obszarach górskich Europy*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
- Mika M., 2004, *Turystyka a przemiany środowiska przyrodniczego Beskidu Śląskiego*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
- Mika M., Krzesiwo K., Krzesiwo P., 2007, *Współczesne problemy rozwoju ośrodków narciarskich w Polsce – przykład Szczyrku*, [w:] Ptaszycka-Jackowska D. (red.), *Polska przestrzeń turystyczna*, Prace Geograficzne IGI GP UJ, 117, 63-78.
- Milatowa S., 1938, *Ruch turystyczny na szlakach narciarskich w Beskidzie Śląskim*, Turyzm Polski, 1, 1-2, Kraków.
- Warszyńska J., 1981, *Atrakcyjność turystyczna środowiska naturalnego miejscowości województwa bielskiego*, [w:] Pietrucha J. (red.), *Studia nad ekonomiką regionu*, Śląski Instytut Naukowy w Katowicach, Katowice, 11, 150-185.
- Ziemia S., 1957, *Zanim przyszły czasy Legierskich, Wieczorka i Tajnera*, [w:] *Na śnieżnych trasach Beskidów*, Wyd. Sekcji Narciarskiej WKKF Katowice, Katowice.